

Första roten, tomt 20

Kvarteret Larmtrumman

Trettonde roten 1637–57

Södra sidan av Vallgatan mellan

Femte roten 1657–70

Korsgatan och västra hamnen

Tidigast kända ägare till tomten var *garnisonsbarberare Jörgen Schwartzkopf*, som omtalas i Göteborg från 1647 (se 4.37 kv. Domprosten). Han var aldrig bosatt här. Denna tomt använde han förmodligen till trädgård.

”Wi undertecknade Giöre hermed Witterlighet at Efftersom wij se för Kongl May:t och Cronan på thene orten ähr nittigt nödigt hafwa en egen Bagare, dy haffwe wij på hochstwelbe:te Hans Kongl Maj:ts wegnar och Allernådigtse welbehag accorderat och ingåt Contract medh Guarnisons Barberaren Mester Jörgen Schwartzkopf Nembl på thetta sättet at Cronan skall bruka hans Manngård på Wahlgatan belegen undantagandes Trägården till bagarehuus, så lenge det då kan ske och om åhret huushyra gifwa honom riktigt derpå Tiugo Rdr eller i thes werdhe koppermint åttetio daler och forthenskuil ähr på Cronans omkåstnadh der een Bachungh opmurat

etc. underskrefwit och förseglat i Giöteborgh

sept 1659 Per Lennartsson Ribbing

Såsom Guarnisons Barberaren mester Görgen Swartzkopf haffwer till Cronenes hus och den---Platzen oplåtit ett stycke af trägården som till Wederum nödewindigt behöffes Jemte en Brunn som han för detta intet welat oplåta, altså blit deremot hyran hånom har med för trögt, så at han åhrligen till dee förrige utfäste 20 Rdr bekomer 10 dr

Gioteborg d 21 maj 1668 Per Sparre

Jockum Markusson Cronans bakare”

(1666 på annan tomt i trettonde roten), 1670–81

1 hel tomt i M1676

Att Joakim Marcusson 1670 uppträder på denna plats kan sammanhånga med ovanstående skrifter.

Joakim (Jockum) Marcus (eller Marcusson) föddes 1630, var 1649 diakon i Tyska kyrkan, där han 1650 köpte sig en gravplats. Att han inte står upptagen i kontributionslängderna före 1666 eller under mellanperioden 1667–69 kan bero på att kronobetjänter var befriade från vissa avgifter och därför blott sporadiskt uppfördes i de längder, som redovisade upptagningen av dessa avgifter.

1683 klagade Joakim Markusson kronobagare vid Göteborgs Garnison över att 1680 i mars lades hans hus och gård i Göteborg alldeles i aska genom en oförmodad våldeld och då befanns i hans ”låfft eller miölbodh i förråd 60 tunnor miöl” som han låtit mala av kronans råg med vårvattnet och ”löst på låfftet utlägga låtit”.

Joakim Marcus hade fjorton barn. Hans första hustru *Sara Kuhn* med vilken han gifte sig 27.12.1658 var vid giftermålet med honom ovetande starkt skuldbelastad. Hon avled 1687 (begr. 3 april, 47 år gammal). Hans urusla ekonomi upptäcktes i samband med hustruns död. Saken behandlades flera gånger i rätten bland annat 13.9.1693.

Den 12.11.1688 gifte han om sig med *Regina Jordan*, född 1663, dotter till *Matthias Jordan* (1614–81) och *Märta Claesdotter Brandt* (1639–1717). Hon var tydligen av ett helt annat virke än första hustrun. Joakim Marcus beskrev i en arvsförening med sina barn, hur han under sitt förra äktenskap sig själv ovetande hade råkat i ekonomiska svårigheter som hans andra hustru Regina Jordan genom sitt ”stora besvär och moderliga släp” hade hjälpt honom att komma ur. Före detta senaste äktenskap hade han avvitttrat sina barn med 100 d smt vardera ”alldenstund jag då ingen elände visste eller tänkte över komma mig skulle”. Därför dödade han denna överenskomelse alldenstund ”ingen kan gifwa androm mer eller större rätt än han äger sielf”. Första och andra kullen skulle dela lika efter hans död sedan skulderna hade betalats och änkan fått sin ”änkiosäng”.

Sveno Areel och *Håkan Ekman* attesterade den 20.3.1697, att Joakim Markus hade rätt i vad han berättat om ”sin oförmodeliga Ballance” till Kungl. Maj:t och kronan, ”emedan Hans Excellence Hr General och Gouverneuren von Schönleben A:o 1688 anbefallt magistraten att sekvestrera all mäster Jochims lösa och fasta egendom, vilket verkställdes den 8.12.1688, då egendomen förseglades. Den 12.1. 1689 inventerades godset till Mr Jochims Balance avbetalning och lämnades till räntmästare Erik Paulins disposition”.

Detta sorgliga öde att råka ut för en ”oförmodelig balance” drabbade med en naturlags regelbundenhet med eller utan medverkan av en slösaktig hustru den ene efter den andre kronans eller stadens tjänare. Kom man inte själv i skuld till kronan så gjorde någon släkting eller vän det för vilken man gått i borgen, blivit cautionist, som det hette. Hela redovisningssystemet måste ha varit underhålligt.

Denne Joakim Marcus bör ej förväxlas med *Joakim Marcus den yngre*, fadder hos Joakim Markusson d.ä. den 25.2.1671 och själv gift i Gustavi församling den 6.4.1670 med *Elisabeth Månsdotter*.

Den gamle Joakim Marcus hade varit kronobagare i över 40 år, när han avled 1708 (begr. 14 aug. 78 år gammal), varefter änkan övertog gården. – 1705 hade *Michel fällberedares hustru* varit hyresgäst i familjen.

Joakim Marcus måg *collega scholae i Uddevalla Bengt Ådervall* anhöll att få lyfta något av dess hustrus syskons arv, som inestod hos Joakim Marcus änka och göra kapitalet fruktbart. Han uppvisade borgmästare och råds i Uddevalla attest, att han där sammastädes var en bofast man som ägde hus och tomt ”velandes han själv giva intresse därföre eller uttsättia det hos andra. Honom föreställdes, att han mer besvärar sig därmed än honom kunde vara nyttigt, väl vetandes, att Uddevalla stod i förledit år beklageligen i fara för fiendens överfallande och där hans hus något olyckelig tillstötte skulle hans tomt litet värderas, dessutom har han själv berättat, att en dess svägerska, Elisabeth benämnd, skall bo i Sverige och vara gift och en sväger Frans jämwäl vistas utomlands i Holland och ingen veta, om han vore levande eller död.”

Joakim Markus änka bör ha haft ett rätt reputerligt hus. 1715 skattades tomten till 200 d smt och huset till 600 d smt. I kvarteret värderades endast *handelsmannen Sven Pihls* gård högre (800 d smt). Hennes lösöre värderades till 100 d smt. Hon hade förnäma hyresgäster – *kapten, baron*

Erik Siöblad med ett lösöre värderat till 200 d smt och *skeppsskrivaren Petter Zedritz* med ett anspråkslösare lösöre värt 150 d smt.

1717 bodde Joakim Marcus änka *Regina* ensam i huset med *pigan Britta Jacobsdotter*. Hon drev krogen *Hwita Swanen*.

Husen brann 1721 och efter änkans död (omkring 1727) sålde sonen *befallningsman Matthias Marcus* den avbrända tomten till

stadsbokhållare Hans Gilius Kjerrman och hans hustru *Ingeborg Turbelia*.

Kjerrman kallades f.d. stadsbokhållare, när han och hustrun redan den 20.6.1727 sålde tomten mellan stadsbokhållaren *Lorents Ekmans* hus å västra sidan och smeden *Lars Carlbergs* å östra sidan för 250 d smt plus diskretion till

trädgårdsmästaren hos Volrath Tham Sven Simson

(uppbud 26.6.1727). Köpet klandrades av Kjerrmans styvdotter *Brita Brink*, som hade sitt fäderne innestående i gården, varför *Sven Simson* ej erhöll fasta, förrän 17.3.1731. Genom giftermålet med *Anna Carlberg* (dotter till smeden *Lars Carlberg*) blev *Simson* även ägare till huset öster om detta.

Sven Simson pantsatte den 20.1.1747 sin gård på *Vallgatan* till *löjtnantsänkan Margareta Siöman* för lån av 150 d smt. Omkring 1750 klagade *Sven Simson* över för hög beskattning (EIIb:65). Han hade i två år skattat för krögerinäring utom staden. Hos honom bodde 1755 *målaren Johan Ross junior*

Den 2.6.1755 lät

bagaremäster Erik Ödberg

uppbjuda hus och gård, beläget vid *Vallgatan* emellan *justitieborgmästare Buscks* hus å västra och *vagnmakaren mäster Bredos* gård å östra sidan. Gården hade han köpt av *målaremästare Sven Simson* och hans hustru *Anna Carlberg* enligt köpebrev den 17.3.1755. Priset var 2 500 d smt och en diskretion av 80 d i samma mynt.

Bagaren Erik Ödberg hade fått kämpa länge för att få sitt efterlängtrade mästerskap och burskap. Han berättade själv i ett par inlagor till magistraten, daterade 27.10.1749 och 4.4.1750 (EIIa:63), att han hade lärt *bagarehanteringen* hos *Elias Gardin* i *Göteborg*, att han hade arbetat som gesäll i tio år under vilken tid han hade rest utrikes två gånger åt *Köpenhamn*, en gång till *Riga* och *Reval* och inrikes till *Stockholm* och *Karlskrona*. Hans ansökan hos mästarna i *Göteborg* om att få slå sig ned i staden hade blivit avslagen. Burskap fick han den 20.9.1751.

Bland konkurshandlingarna finns ett dokument daterat den 24.9.1761 enligt vilket *bagaremästaren Erik Ödberg* hade svärfadern *bagaren mäster Arvid Berggren*, vars hustru *Ingeborg Graf* var avliden. *Erik Ödbergs* ekonomi hade säkert inte stabiliserats tillräckligt efter den långa utbildningstiden för att han skulle ha råd att köpa en så dyrbar fastighet som *Sven Simsons* gamla. Den 6.11.1762 begärde *Peter Ahlström* inteckning i *bagaremästare Erik Ödbergs* hus och gård på *Vallgatan* emellan *herr justitiemästare Busches* och *vagnmakaremästare Christopher Bredos* gårdar för en fordran på 672 d smt. Den skulden var emellertid betald den 2.3.1763, kanske genom en ny låntagning. I inteckningsboken antecknas den 12.5.1764, att *Erik Ödberg* ägde hus och gård på *Vallgatan* men var skyldig *mäster Joh. Fred. Meyer* 400 d smt. Redan året innan den 21.11.1763 hade *Erik Ödberg* för 850 d smt av *Anders Andersson* och *Hanna Eriksdotter* köpt en

del av Anders Anderssons trädgård till bebyggande. Den låg i hörnet av Lilla gatan och Stora vägen och bestod av tretton alnars bredd efter Stora vägen och fyrtyotvå alnars längd efter Lilla gatan. Avsikten var att Erik Ödberg skulle öppna ett bageri i Masthugget. Där skulle han undkomma den alltför hårda konkurrensen med de andra bagarna inom Vallgraven. Några Masthuggsinvånare hjälpte honom i hans intentioner genom att hos magistraten ansöka om en bageri-inrättning i deras stadsdel. Resultatet förefaller ha varit negativt.

1764 skrev Erik Ödberg (extr. 14.5.1764) att han genom köpekontrakt den 18.1.1764 till *snickaren mästare Christopher Hindr. Fischer* hade upplåtit sin gård på Vallgatan för 9 000 d smt och 100 d smt i diskretion. Fischer hade icke varit i stånd att betala gården, varför den borde utbjudas på auktion, vilket också skedde 19.6.1764. Följande år 1765 antecknas *sadelmakare Anders Edberg* som ägare till gården.

Vad Erik Ödbergs fortsatta öden beträffar så begärde *kaptan Carl Fredrik Tallberg* den 27.3.1765 (EIIa:110) laga in-teckning i bagaremästare Erik Ödbergs fasta egendom i Masthugget på grund av dennes förskrivningar 9.8.1763 och 2.11.1764 och 21.3.1765 på sammanlagt 4 054 d smt. Samma år måste Erik Ödberg uppgiva all sin egendom till samtliga borgenärens betalning. Till ny förmyndare för sina omyndiga barn i stället för Ödberg begärde *Catarina Stare* den ovannämnda kofferdikaptenen Carl Fredrik Tallberg (EIIa:112). Av magistratens årshandlingar daterade 17.9.1766 (EIIa:117) framgår det att bagaremästaren Erik Ödberg av sina kreditorer hade blivit insatt i häkte i Göteborg. *Anders Kihlberg, Hans Gevalt* och *Assmund Wengren* gick i personell borgen för honom om han fick frihet att bevaka sina intressen. Hans hustru *Maija Brigitta Ödberg* ”sittande uti ett betryckande tillstånd med många små barn måste med lika hiertfrätande ängslan se sin man Bakaren Mästare Eric Ödberg innehållas uti en långsam arrest och kan hwar-ken honom eller mig med nödigt uppehälle försee och hielpa.” – Det framgick av en skrivelse i maj 1768 (EIIa:128) att Erik Ödberg varken kunde läsa eller skriva, något som tydligen var så ovanligt för arriverade personer på den tiden att det särskilt måste påpekas.

Avlidne sadelmakaren Anders Edbergs och dess *hustru Sigrid Edbergs* arvingar *kämnären Niclas Blomsterdal* (senare överskult, död 21.3.1810, se 1.5) och *överskulden André Linderberg* hade den 15.1.1779 till *kamreraren Nils Kollinius* och *sadelmakare Johan Anton Zeidell* sålt gården för 1 333 rdr 16 öre rdr specie. Kollinius och Zeidell lät den 13.3.1780 gemensamt uppbjuda ett i stadens södra del, dess andra kvarter vid Vallgatan (emellan hovrättsrådet och justitieborgmästaren herr Anders H Busck å västra och vagnmakaren Petter Sporrang å östra sidan) beläget hus och gård, som hade tillhört sadelmakaren Anders Edberg och dess *hustru Sigrid*.

Enligt mättningsbevis av den 29.4.1780 höll tomten utefter medellinjen taget från Vallgatan till reparebanan 174 fot och i bredden vid båda ändarna 42½ fot svenskt mått.

Nils Kollinius var son till *skeppsprästen och kyrkoherden i Starrkärr Bengt Nilsson Kollinius* född 1669, död 1730, och *Anna Seglorin* född ca 1682, död 1.5.1762. Modern flyttade efter faderns död till Göteborg och inköpte före 1737 en del av 1.40, kv. Artilleristallet, som hon sålde till *sejlaren Schwartz* som ödetomt 1745.

När Nils Kollinius i oktober 1749 förgäves sökte den efter *avlidne Gabriel Gothander* gav han själv några punkter i sin meritlista. Sedan han från 1727 års början på fjärde året uppvaktat vid stadskassan förordnades han den 20.3.1730 av magistraten till stämpelmästare. Han skötte denna tjänst i nio år till den 27.3.1738, då han befordrades till stadskassör och materialskrivare efter Magnus Klint, som hade befordrats till kämnär. Han sökte flera gånger befordran men förblev ända till 1777 stadskamrer och materialskrivare (EIIa:57, 17.10.1749). 1759 begärde Nils Kolli-

nius burskap, vilket han ansåg sig nödsakad till med anledning av att han var tobaksplanterare och tillika redare i Strömbåtsgillet. Borgerskapets äldste medgav detta under förbehåll, att kassören varken då eller framdeles skulle få befatta sig med någon slags handel.

Naturligtvis undgick inte Nils Kollinius tjänstemannens vanliga öde att komma i skuld till arbetsgivaren staden. Om detta se auktionsprotokoll 24.7.1778 och magistratsprotokoll 28.3.1778. Hans *strömbåt Falken* utauktionerades. Den som studerar Göteborgs 1700-tals historia snubblar ideligen över Nils Kollinii namn. Han avled 12.6.1790 och kallas i bouppteckningen 1.11.1790 ”kungl. kamrerare”. Enligt denna ägde han hälften i hus och tomt nummer 20 vid Vallgatan bestående av övervåningen samt bodar i gården – den andra hälften ägdes fortfarande av sadelmakare Johan Anton Zeidell. Hans hälft uppbjöds 3.4.1797 av *hovsmeden Nils Lind*, som kom med ett nytt uppbud 21.11.1803.

Kollinii andel i gården värderades i bouppteckningen till 666:32 rdr banco. Han ägde vid dödstillfället skatterättigheten av ett mantal frälse i Herryda socken. Hans första hustru *Sara Roth*, död 29.6.1751 (bou 29.5.1752) var dotter till handl. *Johan Roth* och *Catarina Carlbom*. Den 28.3.1778 gifte Nils Kollinius om sig med *Catarina Maria Holst*, som efterlevde och bodde kvar i gården med hyresgästerna *skomakaren Anders Lundberg* och *handelsman Joh. Söderberg* 1802. 1807 talar tomtöreslängden i hennes ställe om *snusfabrikören Anders Skogströms* hus. Skogström uppbjöd aldrig sin tomtedel – hade han manne ärvt den?

Hos *hovsmeden Nils Lind* bodde 1802 *krögaren C Limmerhult*. Hovslagaremästare Nils Lind var född ung. 1760, fick burskap 22.6.1787 och avled 24.10.1810. Enligt bouppteckningen 17.12.1811 ägde han ett grundmurat stenhus å södra hälften av tomten inåt gården, nummer 20 i första roten Vallgatan, värt 2 500 rdr banco. Hans hustru Agneta (född 1749) avled i början av januari 1821 (bou 9.3.1821).

Senare uppbud av 1.20

Kämmärspreses Anders Brag	29.10.1810
Hovsmedmästare Hans Andersson	28.2.1825
Handl Sven Olsson	10.8.1857

Senare uppbud av 1.20½

Kanslist E H Brag	6.6.1853
Rådman E H Brag	13.3.1871